

# P R Z E G L A D G E O L O G I C Z N Y

ZESZYT 6

CZERWIEC

ROK 1955

*„Umiejętności dopotąd są jeszcze groźnym wynalazkiem, może czczym tylko rozumu wywodem albo próżniactwa zabawą, dopokąd nie są zastosowane do użytku narodów. I uczeni potąd nie odpowiadają swemu powołaniu, swemu w towarzystwach ludzkich przeznaczeniu... dopokąd ich umiejętność nie nadaje fabrykom i rękodzielom oświecenia, ułatwienia kierunku postępu“.*

STANISŁAW STASZIC

ALOJZY DUTKOWSKI  
WICEPREZES CUG

## ANALIZA WYKONANIA PLANU PRAC GEOLOGICZNYCH W ROKU 1954

**P**O trzech latach działalności Centralnego Urzędu Geologii, a po upływie trzech i pół lat od wydania dekretu o państwowej służbie geologicznej (dekret z dnia 8 października 1951 r.) geologia polska wchodzi na tory prawidłowego działania na wszystkich odcinkach mających znaczenie dla gospodarki narodowej, jednocześnie notując ważne w swym życiu wydarzenia.

Do wydarzeń tych, które nakreśliły jej nowe, szerokie kierunki działania, należą:

- dyskusje przedzjazdowe i uchwały II Zjazdu PZPR dotyczące prac geologicznych zmierzających do rozszerzenia starej bazy oraz do znalezienia nowych złóż surowców mineralnych;
- uchwały III Plenum KC PZPR dotyczące poszerzenia prac geologiczno-poszukiwawczych celem znalezienia nowych złóż ropy i gazu oraz nowych złóż surowców mineralnych dla przemysłu hutniczego i chemicznego;
- osiągnięcia na odcinku surowcowym oraz skonsolidowanie i poszerzenie podstaw naukowych dla prac geologiczno-poszukiwawczych;
- zasadnicze rozwiązanie naukowe i organizacyjne współdziałania różnych dyscyplin geologicznych z życiem gospodarczym.\*

Zarówno w planowaniu prac geologicznych jak i w ich wykonawstwie oraz w szerokich dyskusjach i naradach (Przegląd Geologiczny r. 1954 nr 1, 2) uchwały II Zjazdu wywarły

\* por. A. Bolewski — Współdziałanie nauk geologicznych z gospodarką narodową. „Przegląd Geologiczny“ nr 5/55.

decydujący wpływ i nadal decydują o kierunkach planów prac wszystkich ogniw organizacyjnych państwowej służby geologicznej.

Uchwały III Plenum dotyczące kierunków rozwoju prac geologiczno-poszukiwawczych łączą się ściśle z dyrektywami II Zjazdu PZPR. Ujawniają one duży dystans istniejący między naszymi możliwościami a realizacją. Osiągnięcia państwowej służby geologicznej z roku 1954 i pierwszej połowy 1955 r. potwierdzają tezę, że Polska jest jednym z bogatszych krajów w kopaliny użyteczne; wykazując również, że pod względem geologicznym kraj nasz jest niedostatecznie zbadany.

Zastanowić się należy, jak w latach najbliższych, a w szczególności w r. 1955, wykonywać należy plany prac geologiczno-poszukiwawczych. W tym celu trzeba wziąć pod uwagę wykonanie planu roku 1954 oraz doświadczenia wynikiem z osiągnięć i niedociągnięć, które dotychczas hamowały rozwój prac geologicznych albo przyczyniły się do zbyt kosztownego ich prowadzenia.

W początkowym okresie Centralny Urząd Geologii skupił swoją uwagę na geologii złożowej, czego przejawem jest m. in. opracowanie instruktażu, wprowadzenie zasady dokumentowania złóż kopalin użytecznych, zestawianie bilansu zasobów surowców mineralnych państwa, wprowadzenie nowych metod w dziedzinie prac geologiczno-poszukiwawczych i rozpoznawczych poparte bogatą literaturą „Biblioteki Zawodowej Geologa“.

Można dziś stwierdzić, że na odcinku złożowym państwowa służba geologiczna wychodzi z krytycznego stanu, wchodząc na właściwą

drogę swej działalności i rozwoju. Dowodem tego jest m. in. zmiana pojęć zachodząca w państwowej służbie geologicznej w zakresie treści, formy i wykonawstwa planów prac geologicznych. Obecnie wyrasta konieczność doprowadzenia do tego samego stanu hydrogeologii i geologii inżynierskiej, tak mocno związanych z życiem gospodarczym. Te zasadnicze poglądy doprowadziły do opracowania nowego schematu organizacyjnego państwowej służby geologicznej i do prac zmierzających do określenia zakresu działania poszczególnych służb resortowych. Myślą przewodnią tego działania jest doprowadzenie do ścisłego powiązania nauki z praktyką i praktyki z nauką. Wszystkie bowiem prace geologiczne w zakresie geologii złóż, hydrogeologii i geologii inżynierskiej posiadają merytoryczną łączność i wywodzą się z geologii podstawowej.

Przedstawione tu wydarzenia otworzyły rozległe pole dla rozwoju prac geologicznych we wszystkich dyscyplinach naukowych oraz we wszystkich ogniwach organizacyjnych państwowej służby geologicznej, stwarzając szerokie perspektywy rozwoju oraz wytyczając nowe kierunki działania przy porządkowaniu zagadnień dotychczas zaniedbanych, jak na przykład: hydrogeologia i geologia inżynierska.

Dokonana rewizja dotychczasowych poglądów na budowę geologiczną Polski doprowadziła do stworzenia nowych koncepcji geologicznych rokujących nadzieję dalszych odkryć surowcowych. Zastanowić się przeto należy, jak zabezpieczyć realizację postawionych zadań i co należy zrobić, aby zrealizować zamierzenia organizacyjne i osiągnąć szybko i sprawnie zamierzone cele produkcyjne. Potrzebne zatem jest przeanalizowanie wykonania planu państwowej służby geologicznej w r. 1954, aby w świetle porównywalnych liczb osiągniętych w wyniku szczegółowej analizy można było wyciągnąć wnioski dotyczące węzłowych zagadnień oraz wskazać operatywne, ale jednocześnie oszczędne sposoby ich rozwiązania.

Analiza wykonania planu prac geologiczno-poszukiwawczych w ramach Narodowego Planu Gospodarczego z r. 1954, w którym ujęte zostały tylko prace w zakresie geologii złóż a pominięte prace hydrogeologiczne i geologiczno-inżynierskie, wykazuje, że plan ten ulegał operatywnym zmianom,\* w których wyniku nastąpiło jego zwiększenie o około 5%. Wykonanie planu w jednostkach rzeczowych i w nakładach inwestycyjnych na prace geologiczno-poszukiwawcze wg operatywnie zwiększonego NPG obrazują dane zawarte w tabeli I.

\* por. A. Stoga — Zmiany operatywne w rocznych planach geologii. „Przegląd Geologiczny” nr 5/55.

Tabela I.

Rodzaj prac geologiczno - poszukiwawczych	Wykonanie planu rocznego %	
	Jednostki rzeczowe	Nakłady
Wiercenia razem	94,6	101,1
Wiercenia ręczne	82,4	91,9
Roboty górnicze	111,9	96,8
Sondy	58,3	46,8
Zdjęcia geofizyczne	—	103,4
Zdjęcia geologiczne	134,3	62,3
Dokumentacje geologiczne	117,8	94,3

W zakresie wierceń plan rzeczowy nie został wykonany. Decydujący wpływ miały wiercenia ręczne. Mimo niewykonania planu rzeczowego plan nakładów został przekroczony. Poważne niewykonanie planu wierceń ręcznych przejawiało się w służbie geologicznej przemysłu drobnego i rzemiosła, budownictwa miast i osiedli oraz w działalności Instytutu Geologicznego i to mimo częściowego przejścia w ciągu roku z wierceń ręcznych na wiercenia mechaniczne.

Wykonanie planu prac geologiczno-poszukiwawczych w r. 1954 wg łącznych nakładów oraz jednostek rzeczowych ujętych w NPG w poszczególnych służbach geologicznych przedstawia tabela II.

Tabela II

Resortowa służba geologiczna	Wykonanie planu rocznego w %			
	wartość	wiercenia		roboty górnicze
		mechan.	ręczne	
Centr. Urząd Geologii	100,3	99,6	81,0	138,5
górnictwa	100,1	105,7	117,4	67,6
hutnictwa	101,1	99,5	133,1	104,7
przemysłu chemicznego	119,5	108,0	118,5	38,6
materiałów budowlanych	120,0	112,0	155,1	112,4
przemysłu drobnego i rzemiosła	59,2	—	58,5	56,5
transportu drogowego i lotniczego	76,8	35,2	—	79,9
żeglugi	99,6	—	99,6	—
kolei	68,6	—	110,0	—
budownictwa przemysł.	100,0	—	100,0	—
budownictwa miast i osiedli	41,2	—	42,9	—
zdrowia	74,5	—	50,0	116,2
<b>O g ó ł e m</b>	<b>100,3</b>	<b>102,4</b>	<b>82,4</b>	<b>110,8</b>

Mimo zadowalającego w całości wykonania planu łącznych nakładów finansowych, planu wierceń mechanicznych, robót górniczych oraz niewykonania planu wierceń ręcznych służba geologiczna przemysłu drobnego i rzemiosła, transportu drogowego i lotniczego, żeglugi, kolei, budownictwa miast i osiedli oraz zdrowia nie wykonała planów swoich wg jednostek rzeczowych jak i w nakładach ujętych w NPG.

Uwydatnia się również znaczne niezharmonizowanie planu kosztów w stosunku do wykonania planu w jednostkach rzeczowych. Świadczy to, że ceny przyjmowane przy układaniu planu nie były realne, że zbyt mały nacisk położono w wykonywanych zadaniach planowych na zagadnienie kosztów własnych i co bodaj najważniejsze, to że istnieje powszechny brak projektów i kosztorysów poszczególnych robót opartych na jednolitych, realnych cennikach.

Dla wykazania tych zasadniczych braków weźmy pod uwagę wykonawstwo robót technicznych przeprowadzonych w zakresie geologii przez poszczególne przedsiębiorstwa resortowych służb geologicznych. Wykonanie w r. 1954 rocznych planów przedsiębiorstw geologicznych w procentowym stosunku cen jednostkowych planowanych do wykonanych przedstawia tabela III.

Tabela III

Przedsiębiorstwa geologiczne	Wiercenia			Roboty górniczo-poszukiwawcze
	obrotowe %	udarowe %	ręczne %	
P.G. Przem. Naftowego	108,7	104,1	—	—
Warszawskie Przeds. W.G.P.	111,9	—	103,1	202,0
Kieleckie Przeds. W.G.P.	116,0	—	131,5	208,9
Sosnowieckie Przeds. W.G.P.	95,9	—	95,6	253,3
Wrocławskie Przeds. W.G.P.	80,5	—	96,6	—
P.G. Rud Żelaznych	112,0	—	—	143,5
P.G. Materiałów Ogniotr.	98,9	—	92,8	96,1
P.G. Surowców Skalnych	102,2	—	94,4	—
P.G. Rud Nieżelaznych	116,3	—	128,5	108,4
P. Górniczo-Geologiczne Przemysłu Ceramiki Budowlanej	—	—	100,0	—
P. Rob. Geol. Poszuk. i Odkrywkowych Kamieniołomów	—	—	—	100,0
Przedsiębiorstwo Robót Geologicznych	82,2	—	81,1	101,4

W świetle tych danych jaskrawo wychodzą niezgodności w jednostkowych cenach planowanych i wykonywanych. I tak w wierceniach obrotowych, udarowych i ręcznych Warszawskie i Kieleckie Przedsiębiorstwo Wierceń Geologiczno-Poszukiwawczych, Przedsiębiorstwo Geologiczne Rud Żelaznych, Przedsiębiorstwo Rud Nieżelaznych oraz Przedsiębiorstwo Geologiczne Surowców Skalnych wykonywały plany przy zwiększonych jednostkowych cenach, co w rezultacie przyniosło duże straty finansowe, nawet gdy weźmie się pod uwagę brak jednolitych cen, brak kosztorysów jak również obiektywne warunki wynikające czasami z niemożliwych do przewidzenia warunków geologicznych.

Zjawiska te o wiele ostrzej występują w robotach górniczo-poszukiwawczych. W żadnym wypadku nie mogą one być usprawiedliwione, gdy np. w Sosnowieckim Przedsiębiorstwie G.P. realizacja po stronie nakładów dochodzi do 253,3%.

Tabela IV

Przedsiębiorstwo geologiczne	Wykonanie planu %	
	ilość	wartość
Przedsiębiorstwo Geologiczne Przemysłu Naftowego	105,5	113,6
Warszawskie Przedsiębiorstwo Wierceń Geologiczno - Poszukiwawcz.	87,9	111,9
Kieleckie Przedsiębiorstwo Wierceń Geologiczno - Poszukiwawcz.	87,3	104,4
Sosnowieckie Przedsiębiorstwo Wierceń Geologiczno - Poszukiwawcz.	121,0	114,1
Wrocławskie Przedsiębiorstwo Wierceń Geologiczno - Poszukiwawcz.	132,3	117,8
Przedsiębiorstwo Geologiczne Rud Żelaznych - Częstochowa	109,2	129,1
Przedsiębiorstwo Geologiczne Rud Nieżelaznych - Kraków	101,9	113,7
Przedsiębiorstwo Geologiczne Przemysłu Materiałów Ogniotrwałych	127,2	105,5
Przedsiębiorstwo Geologiczne Surowców Skalnych	116,4	112,0
Przedsiębiorstwo Górniczo-Geologicz. Przemysłu Ceramiki Budowlanej	267,5	272,2
Przedsiębiorstwo Robót Geologiczno-Poszukiwawczych i Odkrywkowych Kamieniołomów - Wrocław	85,7	86,1
Przedsiębiorst. Robót Geologicznych Warszawa	111,0	102,6

Zestawienie produkcji przedsiębiorstw geologicznych wg ilościowego i wartościowego wykonania planu w 1954 r. przedstawia nam tabela IV, która ujawnia również duże rozbieżności między kosztami a wykonaniem planu w jednostkach rzeczowych wg poszczególnych przedsiębiorstw geologicznych.

Dane zawarte w tabeli IV nie odzwierciedlają rzeczywistych stosunków wskutek niepełnej porównywalności, upoważniają jednak do stwierdzenia, że mimo wykonania planu finansowego przy tak dużej chwiejności cen wykonanie planu rzeczowego pociągać musiało za sobą braki i trudności. Ale przecież wykonanie technicznego planu robót geologiczno-poszukiwawczych (wierceń, robót górniczych, zdjęć i in.) stanowi tylko część składową prac geologicznych, których wynikiem końcowym są takie czy inne dokumentacje.

Obrazowi technicznego i finansowego wykonania planu na 1954 r. nie odpowiada należyty stan rzeczowego zamknięcia wyników prac geologicznych w formie udokumentowanego przyrostu zasobów. Większość nakładów

technicznych i finansowych przewidzianych w NPG na 1954 r. była przeznaczona na osiągnięcie określonego przyrostu zasobów kopalin użytecznych. Dla działalności całej państwowej służby geologicznej w r. 1954 charakterystycznym objawem jest porządkowanie starych materiałów i opracowywanie dokumentacji geologicznych w oparciu o wyniki prac z lat ubiegłych. Wykazuje to analizę przeszło 300 dokumentacji geologicznych złożonych do zatwierdzenia w Komisji Zasobów Kopalin. Słabo natomiast zaznaczyła się w r. 1954 dążność do rytmicznego dokumentowania prac bieżących.

Zestawienie zawarte w tabeli V pokazuje udział poszczególnych resortów w opracowywaniu dokumentacji geologicznych w r. 1954.

Tabela V

Resortowa służba geologiczna	Ilość tematów planowanych na 1954 r.	Ilość dokumentac. złożonych do KZK z r. 1954 i popr.
Centr. Urząd Geologii	39	47
górnictwa	59	55
hutnictwa	41	24
przemysłu chemicznego	6	1
przemysłu materiałów budowlanych	110	49
przemysłu drobnego i rzemiosła	60	46
transportu drogowego i lotniczego	8	4
żeglugi	12	12
budownictwa przemysł.	3	6
budownictwa miast i osiedli	19	7
<b>R a z e m</b>	<b>357</b>	<b>251</b>

Z analizy wynika, że zatwierdzone dokumentacje geologiczne często określają stan zasobów na 31.12.1953 lub na 31.12.1954 r. — a to jako realizację postanowień uchwały nr 864 Rady Ministrów z dnia 10 października 1952 r.

W złożonych do KZK dokumentacjach wykorzystano roboty wiertnicze i górnicze wykonane w r. 1954 w około 40%. Należy tu jednak wziąć pod uwagę, że dokumentowanie przyrostów zasobów stwierdzonych robotami wykonanymi w 1954 r. często przechodzi poślizgiem na 1955 r. z powodu kontynuowania robót.

Analiza wykonania planowanego na r. 1954 przyrostu zasobów bilansowych kopalin przedstawia się następująco:

1) węgiel kamienny: zwraca uwagę korzystną dysproporcja między przyrostami zasobów planowanych a udokumentowanymi i zatwierdzonych przez Komisję Zasobów Kopalin, którą tłumaczyć należy oparciem większo-

ści zatwierdzonych dokumentacji na robotach wykonywanych w latach poprzednich. Przypuszczać należy ponadto, że liczby zatwierdzonych zasobów węgla kamiennego wynikają ze starszych dokumentacji, zestawionych zgodnie z nowowprowadzonymi instrukcjami;

2) węgiel brunatny: zatwierdzone dokumentacje złóż wypełniają plan przyrostu zasobów na rok 1954 w podkategorii C<sub>1</sub> C<sub>2</sub>. Przypuszczać należy, że w najbliższym czasie KZK rozpatrzy opracowywane przez przemysł dokumentacje przyrostów zasobów węgla brunatnego w wyższych kategoriach;

3) torf: dane sprawozdawcze przemysłu oraz Instytutu Geologicznego pokrywają się na ogół z przyrostami zatwierdzonymi. Zgodność liczb wskazuje prawidłowość dokumentowania tak pod względem merytorycznym, jak i formalnym;

4) ropa naftowa i gaz ziemny: przejawia się brak zatwierdzenia dokumentacji. Następnym etapem tego niepokojącego stanu jest uchwała nr 206/55 Prezydium Rządu z dnia 12 marca 1955 r. w sprawie zezwolenia na przejściową realizację i finansowanie robót inwestycyjnych objętych planem inwestycyjnym 1955 r. prowadzonych przez kopalnictwo naftowe oraz przyspieszenia udokumentowania złóż ropy naftowej i gazu ziemnego;

5) rudy żelaza: przyrosty zatwierdzone mniej więcej pokrywają się z przyrostami wynikającymi ze sprawozdania służby geologicznej hutnictwa, jeśli chodzi o kat. A + B oraz C<sub>1</sub>. Dość znaczne odchylenia wykazują natomiast przyrosty zasobów w podkat. C<sub>2</sub>. Przeważająca część prac technicznych wykorzystanych przy sporządzaniu dokumentacji wykonana została przed r. 1954. W roku 1954 Instytut Geologiczny wyprzedził zatwierdzonymi dokumentacjami w podkat. C<sub>2</sub> służbę resortową, prawidłowo stawiając jej zadania do wykonania na kilka lat oraz możliwość przerzucenia przeważnej części potencjału przerobowego przedsiębiorstwa geologicznego na teren nowego złoża odkrytego na Kujawach;

6) rudy metali kolorowych: zwraca uwagę brak udokumentowanego w r. 1954 przyrostu zasobów. Nie nadesłanie przez służbę geologiczną hutnictwa sprawozdania za r. 1954 z osiągnięcia planowanego przyrostu zasobów uniemożliwia rozeznanie efektów planu i oceny pracy w tym zakresie służby geologicznej CZKR Nieżelaznych;

7) argility: udokumentowane przyrosty zasobów przekraczają limity wyznaczone planem na r. 1954 zarówno w kategoriach A + B, jak i w podkategorii C<sub>1</sub>. Dane sprawozdawcze Instytutu Geologicznego za 1954 r. wykazują opracowanie dokumentacji argilitów i boksytów w podkategorii C<sub>2</sub>. Pozytywnie sprawa ta została zakończona w I kw. 1955 r.;

8) sól kamienna: planowany przez służbę geologiczną górnictwa przyrost zasobów w kategoriach A + B oraz w podkategorii C<sub>1</sub> znalazł dość słabe potwierdzenie w sprawozdaniu za 1954 rok. Przyrost planowany przez Instytut Geologiczny w podkat. C<sub>2</sub> nie znalazł (z powodu awarii na wierceniu) odzwierciedlenia w sprawozdaniu Instytutu za 1954 r. Żadna dokumentacja opracowana w 1954 r. nie wpłynęła do Komisji Zasobów Kopalin;

9) sole potasowe: nowych dokumentacji w r. 1954 nie opracowano; dokumentacje zatwierdzone przez KZK dotyczą prac wykonanych w latach ubiegłych;

10) fosforyty: przyrost zasobów zatwierdzonych w podkategorii C<sub>2</sub> w r. 1954 wynosi zaledwie około 10% planowanego przyrostu. Mimo trudności napotykanych w terenie przez przedsiębiorstwo wiertnicze Instytut Geologiczny w I kw. 1955 r. uzyskał zatwierdzenie zasobów fosforytów w ilościach 4-krotnie większych w stosunku do planowanych. Był to przeto poślizg z 1954 r. na I kw. 1955 r.;

11) kwarcyty dla przemysłu materiałów ogniotrwałych: udokumentowane przez służbę geologiczną hutnictwa przyrosty wykazują znaczny niedobór w stosunku do planu. Sprawozdanie Instytutu Geologicznego przynosi dane o sporządzeniu dokumentacji geologicznej znacznych ilości kwarcytów świętokrzyskich w podkategorii C<sub>1</sub>;

12) magnezyty i dolomity dla przemysłu materiałów ogniotrwałych: przyrosty zasobów przewidziane planem na 1954 r. przez służby geologiczne hutnictwa i przemysłu materiałów budowlanych nie znalazły wyrazu w dokumentacjach;

13) gliny ogniotrwałe: udokumentowany przez Instytut Geologiczny i zatwierdzony przyrost zasobów glin ogniotrwałych typu „Zarnów“ w podkategorii C<sub>1</sub> znacznie przekracza zadania planu IG na 1954 r., wynikające z decyzji uchwały nr 493/53 Prezydium Rządu z dnia 1 listopada 1953 r. w sprawie zwiększenia produkcji materiałów ogniotrwałych i zabezpieczenia jej wykonania. Podkreślić tu należy otwarcie perspektyw dalszego zwiększenia bazy tych odmian surowców wskutek ustalenia typowych warunków geologicznych występowania glin typu „Zarnów“;

14) łupki ogniotrwałe: planowany przez służbę geologiczną górnictwa przyrost zasobów nie został osiągnięty; opracowane dokumentacje stanowią zaledwie 1/30 część ilości zasobów w kategoriach A + B oraz podobną ilość w podkategorii C<sub>2</sub>;

15) gliny ceramiczne: służba geologiczna przemysłu materiałów budowlanych udokumentowała w 1954 r. w kategoriach A + B około 7% planu rocznego, a w podkategorii C<sub>1</sub> około 80% tego planu. Zatwierdzenie opracowanych dokumentacji przeszło poślizgiem na r. 1955;

16) wapienie czyste: udokumentowane i zatwierdzone przyrosty zasobów w kategoriach A + B noszą charakter poślizgowy z r. 1953;

17) surowce łaste ceramiki budowlanej: zatwierdzone w kategoriach A + B, C<sub>1</sub> i C<sub>2</sub> przyrosty zasobów dla przemysłu drobnego i rzemiosła obejmują dokumentacje opracowane w r. 1954 oraz poślizgi z r. 1953. Plan służby geologicznej przemysłu drobnego i rzemiosła na 1954 r. przewidywał przyrost zasobów tego surowca jedynie w kategoriach A + B. Ale nie wszystkie dokumentacje sporządzone przez służbę geologiczną w przemyśle materiałów budowlanych w kategoriach A + B i C<sub>1</sub> zostały zatwierdzone. Dokumentacje zatwierdzone w podkategorii C<sub>2</sub> pochodzą z przekwalifikowania zasobów w wyższych kategoriach;

18. wapienie przemysłu wapienniczego: plan przyrostu zasobów w kategoriach A + B został przez służbę geologiczną przemysłu materiałów budowlanych wykonany w małej części;

19) siarka: dokumentacja sporządzona przez Instytut Geologiczny i zatwierdzona przez KZK w r. 1954 w podkategorii C<sub>2</sub> i C<sub>1</sub> stanowi wielokrotne przekroczenie zasobów przewidzianych w uchwale nr 267/54 Prezydium Rządu z dnia 8 maja 1954 r. Niewykonanie dokumentacji w kategorii B w ustalonym terminie spowodowane zostało nieprzewidywanymi trudnościami technicznymi i hydrogeologicznymi;

20) piryt: plan służby geologicznej przemysłu chemicznego na r. 1954 nie został zrealizowany. Udokumentowane przyrosty pirytów kopalni „Staszic“ przez służbę geologiczną hutnictwa nie zostały jeszcze zatwierdzone;

21) gips i anhydryt: służba geologiczna przemysłu chemicznego nie osiągnęła zaplanowanego przyrostu zasobów w poszczególnych kategoriach. W kategoriach A + B nie zostały złożone dokumentacje. W podkategorii C<sub>1</sub> osiągnięto zaledwie 1/60 część planowanych ilości. Ilości zasobów osiągniętych w podkategorii C<sub>2</sub> nie mogą usprawiedliwiać niewykonania planu przyrostu;

22) baryt: planowane dokumentacje nie zostały wykonane przez resortowe służby górnictwa i przemysłu materiałów budowlanych. Wyjątek stanowi dokumentacja sporządzona przez służbę geologiczną górnictwa;

23) dolomity drogowe: Instytut Geologiczny udokumentował częściowo pozaplanowo i uzyskał zatwierdzenie w r. 1954 w podkategorii C<sub>2</sub> zasobów nowego złoża w okolicach Łęczycy;

24) wapienie ciosowe: resortowa służba przemysłu materiałów budowlanych udokumentowała przyrosty zasobów w kategoriach A + B oraz w podkategorii C<sub>1</sub>.

25) piaskowce ciosowe: plan przyrostu zasobów nie został wykonany. Zatwierdzone ilości zasobów w podkategorii C<sub>2</sub> odpowiadają

planowanym ilościom w kategorii A + B. Przewidziana w planie Instytutu Geologicznego dokumentacja piaskowca w podkategorii C<sub>2</sub> nie została opracowana;

26) żwirry i piaski budowlane: pozaplanowo sporządzono dokumentacje w kategoriach A + B oraz C<sub>2</sub>. Dokumentacje te zostały sporządzone przez resortowe służby geologiczne żegluga, kolei oraz miast i osiedli. Dotychczas zatwierdzone zostały jedynie niektóre dokumentacje przedłożone przez służbę geologiczną żegluga oraz budownictwa miast i osiedli.

Z przedstawionych danych wynika, że 297 dokumentacji złożowych wykonanych w r. 1954 nie zapewnia wykonania planowanych przyrostów zasobów tak pod względem wartości w poszczególnych kategoriach poznania, jak i pod względem ilości w tonach surowców. Mimo to wyraźnie zaznacza się silny wzrost dążności do uporządkowania stanu znajomości naszych złóż i ich zasobów. Zakończenie tej akcji pozwoli na uzyskanie właściwej oceny przyrostu zasobów. Aktywniejsze przejście na dokumentowanie pociąga za sobą podwyższenie jakości prac geologiczno-poszukiwawczych i rozpoznawczych, dla których dotychczas miernikiem były tylko metry wierceń i metry robót górniczo-poszukiwawczych. Obecnie metr bieżący utrzymuje się jako symbol zabezpieczenia technicznego.

Upłynnienie zaległych materiałów geologicznych i zamykanie ich opracowaniami dokumentacyjnymi daje się również zauważyć w zakresie zdjęć geologicznych, których brak poważnie odbijał się na kształtowaniu kierunków poszukiwań. Ukończone opracowanie Przeglądowej Mapy Geologicznej Polski (wydanie A), oddanie do druku licznych arkuszy Mapy Szczegółowej świadczy, iż i na tym odcinku ruszono z martwego punktu, a wprowadzenie instrukcji zdjęciowych doprowadzi w końcu do ujednoczenia i podniesienia jakości map.

Biorąc pod uwagę dane liczbowe i wskazane fakty, można zastanowić się nad przyczynami niewykonania planu przyrostu zasobów mimo wykonania a nawet przekroczenia planu nakładów finansowych. Powstaje bowiem pytanie, jak wyjść z tych zawikłań i trudności i co dotychczas zrobiono, aby przygotować się należycie do walki o:

- 1) podniesienie wydajności pracy geologa,
- 2) należyte powiązanie rozwoju nauk geologicznych z życiem gospodarczym,
- 3) obniżkę kosztów własnych wszelkiego rodzaju prac i robót geologicznych (zdjęcia, pomiary geofizyczne, wiercenia itp.).

Wydaje się, że wobec ustawienia i rozwinięcia działalności w pierwszych dwóch kierunkach należy głównie zastanowić się nad trzecim zagadnieniem, tj. nad wykonawstwem poprzez uchwycenie jego węzłowych elementów. Na czoło wybija się tutaj sprawa jed-

nolitej organizacji przedsiębiorstw geologicznych i oparcie ich działalności na: a) materiałach dostarczonych przez instytuty naukowo-badawcze oraz b) zasadzie, że wynikiem działalności przedsiębiorstw jest dokumentacja geologiczna złożowa, hydrogeologiczna lub geologiczno-inżynierska.

Zasada pierwsza została przyjęta i w r. 1954 Instytut Geologiczny wykonywał przeważnie dokumentacje w podkategorii C<sub>2</sub> a przedsiębiorstwa w kategoriach C<sub>1</sub>, B i A. Również międzyresortowa komisja powołana do oceny dotychczasowych prac i perspektyw rozwojowych na lata przyszłe poszukiwań złóż rud żelaza również stwierdziła słuszność tego podziału.

Uchwała nr 127/55 Prezydium Rządu z dnia 12 lutego 1955 r. w sprawie organizacji przedsiębiorstw geologicznych, opracowana przez CUG na podstawie prac komisji dla ujednoczenia siatek płać w przedsiębiorstwach geologicznych stworzyła podstawy prawne do uregulowania tego zagadnienia. Konieczne jest natomiast wykonanie postanowień tej uchwały, co w konsekwencji powinno doprowadzić do racjonalnego ustawienia planu prac geologicznych w NBP na r. 1956 oraz pozwolić na wydobycie ukrytych możliwości przerobowych przedsiębiorstw. Realizacja tej uchwały powinna zapewnić właściwe merytoryczne wykonawstwo planów oraz przyczynić się do znacznych oszczędności. Na podstawie analizy poruszonych zagadnień stwierdzić można, że uzyskanie dużych oszczędności w pracy państwowej służby geologicznej jest możliwe po wykonaniu odpowiednich posunięć organizacyjnych, przez zwiększenie dyscypliny finansowej, podniesienie wydajności pracy, wprowadzenie nowoczesnej techniki i racjonalizacji, wnikliwą analizę projektów oraz jednolity system projektów i kosztorysów robót geologicznych.

Po stworzeniu podstaw dla ujednoczenia organizacji przedsiębiorstw geologicznych przystąpić należy również do uregulowania wynagradzania pracowników inżyniersko-technicznych i administracyjnych w przedsiębiorstwach. Prace te są wynikiem narad państwowej służby geologicznej w CUG w r. 1953 i 1954. Zgodne są one z uchwałami narad głównych geologów resortowych służb geologicznych.

Jednocześnie wyłania się problem ujednoczenia płać pracowników fizycznych w przedsiębiorstwach geologicznych. To zagadnienie bodajże najbardziej zróżnicowane i budzące wątpliwości co do sposobu wynagradzania połączonego z różnego rodzaju świadczeniami (węgiel, gaz ziemny), wymaga dużej rozważliwości. Prace nad nim zaczęto od podstaw, przystępując do tworzenia jednolitych norm prac geologiczno-poszukiwawczych:

hydrogeologicznych i geologiczno-inżynierskich,  
wiertniczych,  
górnictwowych,  
geofizycznych,  
zdjęciowych oraz  
laboratoryjnych.

Zagadnienia te nie są ani łatwe, ani proste. W oparciu o tak ujęte jednolite normy wydane w r. 1954 w ZSRR — Centralny Urząd Geologii poprzez specjalnie powołaną komisję przystąpił do prac już w I połowie 1954 r. Ukończenie opracowania jednolitych norm dla wierceń (0-1500 m) możliwe będzie przy nakładzie dużych wysiłków nie wcześniej niż w końcu III kw. 1955 r. Inne normy powinny być opracowane w krótszych terminach. Prace te będą podstawą dla nowych taryfikatorów, nowych ujednoczonych zasad płac pracowników fizycznych wszystkich przedsiębiorstw geologicznych. Wyłania się również zagadnienie jednolitego cennika na roboty geologiczne. W tym zakresie Centralny Urząd Geologii również przystąpił do pracy i należy się spodziewać, że we współdziałaniu z Biurem Norm Budowlano-Kosztorysowych URM trudności uda się pokonać do końca 1955 r. — co pozwoli na urealnienie planowania i realizowania nakładów. Jak konieczny jest jednolity cennik na roboty geologiczno-poszukiwawcze, świadczy fakt, że w r. 1954 istniało w państwie 7 cenników, a do niedawna w Ministerstwie Hutnictwa istniały trzy cenniki na prace geologiczno-poszukiwawcze.

Niezbędnym warunkiem prawidłowego wykonawstwa robót geologicznych jest nie tylko ujednoczenie organizacji przedsiębiorstw geologicznych, norm pracy, cenników i płac, ale również i wprowadzenie dokumentacji projektowo-kosztorysowej tych robót, która składa się powinna z:

- a) założeń geologicznych zawierających uzasadnienie celu robót z naukowego punktu widzenia w oparciu o posiadane materiały geologiczne oraz z punktu widzenia gospodarki narodowej,
- b) projektu, stanowiącego techniczne rozwiązanie koncepcji geologicznej oraz opracowanie warunków technicznych gwarantujących racjonalne osiągnięcia celu przy utrzymaniu jakości wyników,

c) harmonogramów i kosztorysów stanowiących podstawę do zawierania umów z wykonawcami.

Dokumentacja projektowo-kosztorysowa umożliwi wprowadzenie dyscypliny technicznej i finansowej przy wykonywaniu robót geologicznych oraz uniezależni wykonawstwo od skutków wynikających z braku sprecyzowanej koncepcji, co jak wykazuje praktyka z lat ubiegłych, prowadziło do znacznych strat. Brak dokumentacji projektowo-kosztorysowej powoduje obecnie niemałe straty w nakładach na roboty geologiczne, zwłaszcza na roboty najbardziej nakładochłonne jak wiertnicze i górnicze. Opracowanie dokumentacji projektowo-kosztorysowej robót geologicznych przez biuro projektów umożliwi lepszą koordynację różnych prac geologicznych na etapie wykonawstwa oraz pozwoli na racjonalne i wszechstronne wykorzystanie nakładów finansowych i materiałowych. Dotychczas dokumentacje projektowo-kosztorysowe przeważnie wykonują przedsiębiorstwa geologiczne będące jednocześnie wykonawcą tych robót. W nielicznych przypadkach inwestor zleca wykonanie dokumentacji projektowo-kosztorysowej biurom projektów niespecjalistycznych (z wyjątkiem CZP Naftowego) lub osobom fizycznym na zasadzie umowy o dzieło. Stan ten prowadzi do różnicowania kryteriów i metod sporządzania dokumentacji projektowo-kosztorysowej, a w rezultacie najczęściej daje wyniki bardzo rozbieżne.

Z przedstawionych węzłowych kierunków działania państwowej służby geologicznej wynika, że istnieją możliwości zmiany stylu i systemu prac geologicznych przedsiębiorstw geologicznych. Doprowadzenie do końca wymienionych prac pozwoli na stworzenie właściwego zaplecza dla urealnienia organizacji działalności przedsiębiorstw geologicznych przy ich wyspecjalizowaniu lub zrejonizowaniu.

W ciągu r. 1955 i 1956 powinny stopniowo zaniknąć wykazane anomalie. Podniesienie zaś techniki, wykrycie niewykorzystanych możliwości wykonawstwa w robotach geologicznych pozwoli nie tylko na poszerzenie prac, ale również na ich usprawnienie oraz osiągnięcie jeszcze lepszych rezultatów przy poszukiwaniu nowych złóż surowców mineralnych.